

**Memòria de la intervenció arqueològica
preventiva de control i excavació al carrer
Lluís el Piadós 1-11, Passatge de l'Hort del
Velluters 1b i plaça de Sant Pere 3b de
Barcelona, (Barcelonès)**

Codi: 011/14

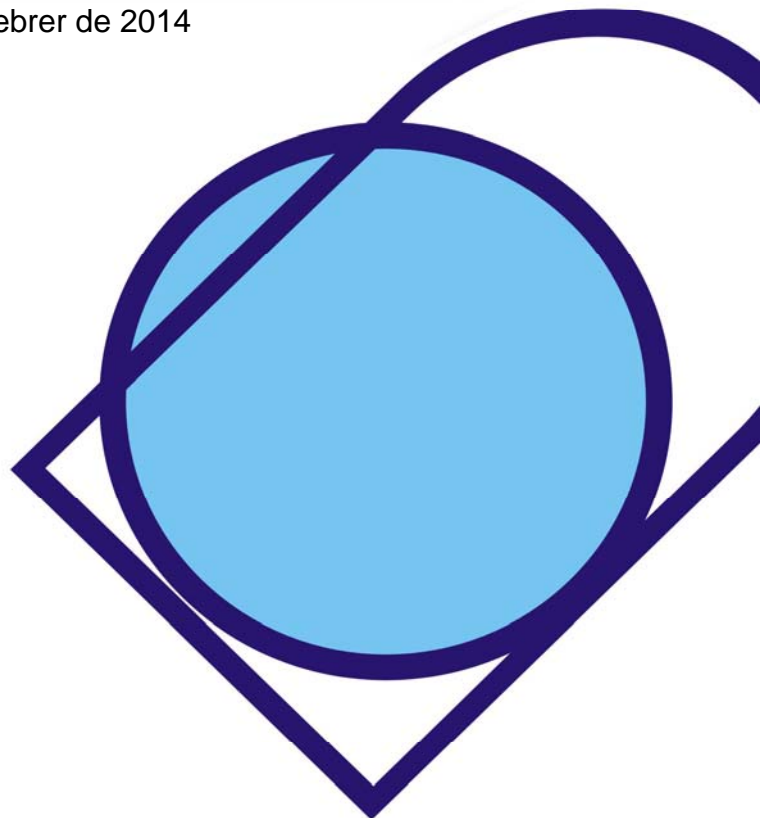
Expedient: 470 K121-2014-1-10638

Dates de la intervenció: 13 a 28 de febrer de 2014

Autora:

Conxita Ferrer Alvarez

Data de lliurament: març de 2014

INDEX

Fitxa Tècnica	
1.- INTRODUCCIÓ.....	3
2.- SITUACIÓ GEOGRÀFICA.....	4
3.- CONTEXT HISTÒRIC I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS.....	6
4.- METODOLOGIA.....	15
5.- TREBALLS REALITZATS I RESULTATS OBTINGUTS.....	16
6.- CONCLUSIONS.....	17
BIBLIOGRAFIA.....	18
PLANIMETRIA.....	22
INVENTARI FOTOGRÀFIC.....	24

FITXA TÈCNICA

Situació: Lluís el Piadós 1-11, Passatge de l'Hort del Velluters 1b i plaça de Sant Pere 3b.

Nº de referència de la resolució: 470 K121-N-B-2014-1-10638

Municipi: Barcelona

Comarca: Barcelonès

Coordenades UTM: ETRS89 E (X): 431366.0 N (Y): 4582357.5

Alçada s.n.m: 9,80

Superfície avaluada: Retall d'1 metre de diàmetre

Estat de conservació:

Tipus d'intervenció :

Preventiva
Urgència X
Investigació

Tipus d'activitat :

Excavació	Mostreig
Prospecció	Documentació
Control X	Tractament de restes

Cronologia: modern

Dates d'execució: 13 a 28 de febrer de 2014.

Promotor: COYNSA 2000 SL.

Directors/es: Conxita Ferrer Alvarez

Redactors/es de la memòria: Conxita Ferrer Alvarez

Paraules clau: seguiment arqueològic, sondeig, estrat.

Resum: En aquesta memòria es descriuen els treballs de seguiment arqueològic realitzats al carrer Lluís el Piadós 1-11, Passatge de l'Hort dels Velluters 1b i plaça de Sant Pere 3b de Barcelona, amb motiu de la realització d'un forat per tal de plantar un arbre. Aquesta intervenció ha donat com a resultat la no presència de restes ni estructures de tipus arqueològic.

1.- INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria fa referència als treballs de seguiment arqueològic realitzats al carrer Lluís el Piadós 1-11, Passatge de l'Hort del Velluters 1b i plaça de Sant Pere 3b. de Barcelona amb motiu de les obres d'arranjament d'aquest mateix carrer. En concret el seguiment arqueològic tan sols s'ha portat a terme en l'únic punt de la obra on s'havia d'efectuar rebaix del terreny i concretament en la realització d'un forat per tal de plantar un arbre.

Els treballs es van efectuar el dia 13 i 28 de febrer de 2014, sota la direcció de l'arqueòloga Conxita Ferrer i Alvarez (CODEX- ARQUEOLOGIA I PATRIMONI), d'acord amb la corresponent resolució dictada pel Director General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.

Els treballs han estat encarregats per COYNSA 2000 SL, promotora de l'obra.

El projecte d'intervenció arqueològica (PIA) i la supervisió dels treballs han estat realitzats pel Servei d'Arqueologia de Barcelona, que ha enregistrat aquesta intervenció amb el codi **011/14**.

2.- SITUACIÓ GEOGRÀFICA

La ciutat de Barcelona s'emplaça, des d'un punt de vista geològic, al Pla de Barcelona, el qual constitueix una plana litoral d'una superfície aproximada de 170 km². Aquest Pla comprèn les formacions quaternàries que s'estenen des del mar fins al canvi de pendent en contacte amb la Serralada Litoral, i que limiten al sud-oest pel massís del Garraf i al nord-est pel turó de Montgat.

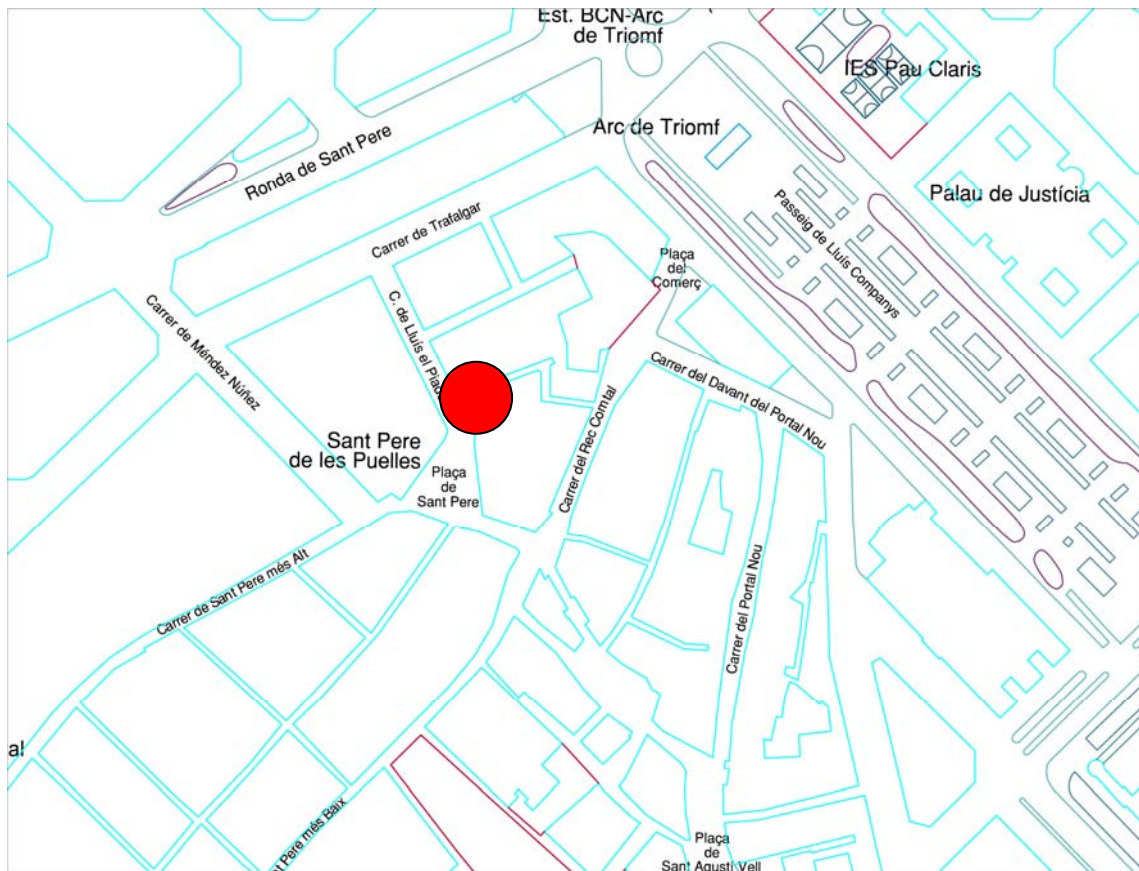
Topogràficament, al Pla de Barcelona poden distingir-se dues grans unitats: la Serralada Litoral i el Pla. La Serralada Litoral separada pels rius Besòs i Llobregat presenta tres sectors ben diferenciats, com són la Serra de Collserola, que assoleix la seva màxima elevació al cim del Tibidabo (512 m.) i localitzada entre els rius Besòs i Llobregat; la Serra de Marina, que s'estén al nord del riu Besòs; i al sud del riu Llobregat s'aixeca el massís del Garraf.

El Pla s'estén entre els contraforts de la Serralada Litoral i el mar, formant una plana ampla d'escàs pendent. Aquí es localitzen les planes deltàiques dels rius Besòs i Llobregat, a més de distingir una alineació de petits turons arran de mar. Entre aquestes petites elevacions destaca com a punt més elevat la muntanya de Montjuïc (173 m.) al sector interfluvial, així com el *Mons Taber* i altres elevacions.

Al Pla de Barcelona poden distingir-se diverses grans unitats geològiques: paleozoic, secundari, terciari i quaternari. Entre els materials paleozoics afloren les pissarres a la serra de Collserola i al sud del riu Llobregat. Els materials triàsics (secundaris) es concentren principalment en la línia de turons que limita pel nord-est el Pla de Barcelona, a més del massís del Garraf. Els materials terciaris es corresponen a les formacions de Montjuïc i a la serra d'en Mena, a més del turó de Montgat. I finalment, sobre el

substrat rocós s'assenten els sediments quaternaris que caracteritzen el Pla de Barcelona.

L'indret on s'ha dut a terme la intervenció arqueològica es troba situat al barri de Sant Pere i concretament entre els carrers **Lluís el Piadós 1-11**, **Passatge de l'Hort del Velluters 1b** i **plaça de Sant Pere 3b**.

Font: Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC)

Les Coordenades UTM son:

ETRS89 E (X): 431366.0 N (Y): 4582357.5

L'alçada s.n.m és de: 9,80

3. CONTEXT HISTÒRIC I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS.

3.1. Notícies històriques

L'indret on es troba la zona afectada en la què es centra aquesta memòria, es situa durant tota l'època romana fora dels límits emmurallats de la ciutat. Si bé, en època baix medieval, i com a conseqüència de l'expansió de la ciutat, aquest indret ja es troba inclòs dins del recinte emmurallat de la ciutat.

Ja a l'edat mitjana el principal focus d'atracció i articulació de l'espai fou el convent de Sant Pere de les Puel·les. Fou fundat pels comtes de Barcelona Sunyer i la seva esposa Riquilda l'any 945, en un turó anomenat puig del Cogoll, a prop d'una església prèvia dedicada a Sant Sadurní i que acabarà integrada dintre del monestir. El nomenament de la filla dels comtes com a abadessa del cenobi, amb la corresponent sucosa dotació, marca el punt de sortida de l'acumulació per part de la nova comunitat de gran quantitat d'alous, de manera que amb relativa rapidesa el monestir es converteix en propietari de la major part de terres al seu voltant, a més d'altres propietats al Pla de Barcelona, al Baix Llobregat i al Vallès.

A partir del segle XI, amb la consolidació definitiva del poder feudal, la ciutat de Barcelona començarà a créixer, deixant petites les antigues muralles baiximperials. D'aquesta manera al voltant d'esglésies situades fora dels murs es van definint els primers nuclis poblacionals. Davant la demanda creixent de solars per edificar, la gran quantitat de terres, en principi dedicades al conreu, que havia anat acumulant el monestir, va ser aprofitada per aquest d'acord amb el ritme de la ciutat. Així començaren a cedir els diferents lots, en contractes emfitèutics, amb l'obligació de construir una casa en un termini de temps determinat. Aquest procés que es comença a dibuixar al segle XII, té el seu moment de cristallització definitiva a partir del segle XIII. Encara que a jutjar per les intervencions arqueològiques, dutes a terme en aquesta zona, el territori dista molt d'estar totalment urbanitzat en

aquestes cronologies. En tot cas la construcció i el disseny de les línies generals, segurament ja establertes al segle XII i XIII, no implicaria l'ocupació edilícia de tots els solars.

L'etapa de creixement polític, econòmic i demogràfic de Barcelona en aquesta centúria, té un dels major exponents a partir de 1260 quan un nou perímetre fortificat engloba les àrees de creixement extramurs, com és el cas de Sant Pere. Segon Banks (BANKS 2003), possiblement a partir del darrer quart del segle XIII, els tres carrers de Sant Pere ja estiguessin urbanitzats. Aquest procés dona sortida al gran negoci immobiliari medieval. El funcionament consistia en establiments de contractes d'emfiteusi entre el monestir i els caps de les principals famílies barcelonines, (els Sant Climent, Corbera, Marimon o Gualbes) els quals al seu torn començaren a subestablir a gent de classes més modestes. És en aquest punt de sotsestabliment on es generaven les rendes més interessants, evidentment pels membres de les principals famílies, no necessàriament pels arrendataris.

Si Sant Pere de les Puel·les és un dels factors que donen forma al barri, la presència del Rec Comtal és l'altre. Aquesta conducció d'aigua, d'origen al segle X, que permetia irrigar els horts de la zona, així com moure els diferents molins, va propiciar també la instal·lació de diferents oficis que necessitaven un curs d'aigua. És el cas dels blanquers, assaonadors, tintorers, adobers, ... en clara relació amb una població creixent que necessita menjar, però també vestir-se. Els diferents fogatges de l'edat mitjana dibuixen un barri menestral, però també de tipus residencial amb una combinació d'habitatges i espais dedicats als horts (GUÀRDIA, GARCIA, 1986).

Durant l'època moderna el barri de Sant Pere mantingué la seva potència econòmica basada en la menestralia, encara que perdé part del seu impuls (SOBREQUÉS, 1992). Durant el setges de finals del segle XVII, el barri fou un dels més afectat pels bombardejos. Passada la Guerra de Successió,

Felip V ordena l'enderroc del barri de la Ribera fet que comporta l'enderroc de part del sector sud de barri, però no arribant en tot cas al lloc on es desenvolupa la present intervenció. De fet alguns autor han assenyalat com a partir del segle XVIII el barri de Sant Pere es convertirà en una zona atractiva per a les famílies nobles, com és el cas del Marquès de Puertonuevo (CRUELLES, HERNÁNDEZ-GUASCH et alii, 2011).

Per últim, els canvis urbanístics que es dugueren a terme a la ciutat entre els segles XIX i XX, deixaren al marge si no del tot, sí en bona part, el barri de Sant Pere, especialment la part més propera al monestir.

El quarter de Sant Pere segons els plànols de Garriga i Roca 1867. Es pot veure el traçat del Rec Comtal i l'extensió del monestir abans de l'enderroc de 1873 i l'incendi de 1909.

3.2. Antecedents arqueològics

Entre el gran nombre d'actuacions arqueològiques dutes a terme dintre dels límits del barri de Sant Pere, destaquem a continuació les més rellevants en funció amb la proximitat al lloc objecte d'aquest informe¹.

En primer lloc cal esmentar com a més propera al lloc que ens ocupa les intervencions dutes a terme la plaça de Sant Pere, 15-16 dirigida per Carles Navarro (032/07) on es documentaren restes humanes sense cronologia precisa, tot i que s'apunta com a possibilitat la pertinença al cementiri del convent de Sant Pere de les Puelles.

A part d'aquesta hi ha d'altres intervencions properes a la nostra intervenció i que són les següents:

- Carrer Sant Pere Mitjà, 61 dirigida per Carles Carbonell de l'empresa Actium l'any 2003 (202/03) on malgrat els resultats negatius, resulta interessant la documentació del substrat geològic a cotes relativament altes, deixant poc marge entre aquest i les edificacions actuals. Amb un caire semblant, les tasques de seguiment arqueològic al carrer Cortines (053/06) dutes a terme per Sergio Arroyo de l'empresa CODEX, Arqueologia i Patrimoni, mostren una profunda afectació de les edificacions actuals i els seus serveis sobre el subsòl.
- Sant Pere més Baix 70-74 (115/06). La intervenció arqueològica dirigida per Esther Medina en aquest punt va posar al descobert una bona part de la trama urbana medieval, datable amb posterioritat al segle XIII i sobre la qual destaca el procés d'introducció de tallers i manufactures a partir del segle XV i XVI. Entre les restes es trobaven les cases originals i estructures accessòries com pous, clavegueres i

¹ Tota la informació, sinó s'indica el contrari, s'ha tret de <http://cartaarqueologica.bcn.cat/>. A la mateixa font es poden veure altres intervencions força rellevants però massa llunyanes respecte al nostre lloc d'intervenció.

dipòsits que al llarg del temps van anar sent modificats i compartimentats.

- Carrer Sant Pere Mitjà, números 81-87 del (047/08) sota la direcció de Noemí Nebot (Arqueocat S.L.). Els resultats varen ser força coincidents amb els de la intervenció descrita anteriorment, amb un seguit d'edificacions datables a partir de segle XIII. Només la presència d'alguns retalls interpretats com a vinculats a l'extracció d'argila, palesaria una ocupació anterior.
- Carrer Sant Pere Mitjà, 20 i Sant Pere més Baix, 35 (020/08) a la intervenció dirigida per Júlia Miquel (Tea, difusió cultural) tot i que amb una datació més moderna de segle XV, sense cap element anterior a aquesta data.
- Carrer de les Basses de Sant Pere, 3 dirigida per Vanessa Triay (TRIAY, 2010) al. En aquest solar es localitzen les restes d'una possible adoberia medieval amb una durada considerable des del segle XIV fins el XVI.
- Avinguda Vilanova 3-11 i Roger de Flor, 39-43, on es troba actualment l'estació de metro Arc de Triomf. En aquest solar es va poder localitzar a més d'estructures medievals i una necròpolis del mateix període, un bon tram del traçat del Rec Comtal, abans d'entrar a la ciutat pel portal nou, amb la via d'Horta al costat i un pont de pedra datat a finals segle XVIII. (AGUELO, JUÀREZ, SUBIRANA, 2010)
- Carrer Sant Pere més Baix, 55. On es va realitzar l'excavació del palau dels marquesos de Puertonuevo, com a resultat es va poder reconstruir l'evolució dels diferents immobles que donen lloc al dit

palau en un recorregut cronològic entre el segle XIII i el XIX, (Cruells, Hernández-Guasch et alii, 2011).

- Passatge de Sant Benet, número 10 (015/11) per Javier González (Arqueociencia), on malgrat que només es localitzen estructures del segle XVIII, destaca la troballa del nivell geològic a cotes relativament altes, per sota d'un estrat interpretable com a nivell agrícola.
- Per últim cal mencionar la intervenció al solar del carrer del Rec Comtal números 17 i 19, i del carrer de Sant Benet número 12. Intervenció dirigida per Mikel Soberón de l'empresa CODEX Arqueologia i Patrimoni, entre el mes de desembre de 2013 i el mes de gener de 2014. La realització de diferents sondeigs en aquest solar han permès documentar: en primer lloc un conjunt d'estructures relacionades amb les darreres edificacions que ocupaven el solar fins al seu recent enderroc. En segon lloc un tram del Rec Comtal i en tercer lloc algunes estructures, com una bassa, un forn i alguns murs, que clarament responen a una ocupació relativament antiga del solar, possiblement baix-medieval.

4.- METODOLOGIA

L'obra ha consistit en la realització d'un retall de planta circular d'aproximadament un metre de diàmetre i uns 40 cm de fondària, ubicat en l'angle est d'una petita placeta que conformen els carrers Lluís el Piadós i el Passatge de l'Hort dels Velluters. La finalitat d'aquest retall era el poder plantar un arbre, tasca que s'inclouïa dins de les obres d'arranjament d'aquests mateixos carrers.

Aquest retall s'ha fet de forma manual amb l'ajuda de dos operaris de l'empresa COYNSA 2000 SL.

S'ha realitzat també la corresponent documentació fotogràfica i gràfica, pel que fa a aquesta última, s'ha dut a terme la situació del retall.

L'inventari fotogràfic, ha estat identificat amb el codi de la intervenció-**011**-l'any de la intervenció- **14**- i el número identificador del llistat descriptiu.

5.- DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS I RESULTATS OBTINGUTS

Tal com hem esmentat en l'apartat anterior, les obres objecte d'aquesta memòria corresponien al seguiment arqueològic de la realització d'un retall de planta circular per tal de plantar un arbre ubicat en l'angle est d'una petita placeta que conformen els carrers Lluís el Piadós i el Passatge de l'Hort dels Velluters.

Per aquest motiu es va realitzar, de forma manual, un forat de planta circular d'aproximadament un metre de diàmetre i 0,40 cm de fondària.

Pla general de situació del retall

Degut a les petites dimensions del retall i a la poca fondària assolida tan sols ha estat possible documentar un únic estrat compost d'argila de color marró i sense cap tipus de material.

Detall del retall un cop finalitzat

6.- CONCLUSIONS

Tal com hem comentat en l'apartat anterior els treballs de seguiment arqueològic realitzats al carrer Lluís el Piadós 1-11, Passatge de l'Hort del Velluters 1b i plaça de Sant Pere 3b, de Barcelona amb motiu de la realització d'un forat per a poder plantar un arbre, ha donat uns resultats negatius pel que fa a la presència de restes i estructures de tipus arqueològic.

BIBLIOGRAFIA

AGUELO, J. JUÀREZ, A. SUBIRANA, C. (2010) "Arc de triomf" Anuari d'arqueologia i Patrimoni de Barcelona, 2009. MUHBA, Barcelona, pp.52-55.

BANKS, Ph. (2003) "El creixement físic de Barcelona, segles X-XIII" *dins de Barcelona Quaderns d'Historia*, 8. Barcelona.

BELTRÁN DE HEREDIA, J. (2010) "La cristianización del *suburbium* de Barcino" dins VAQUERIZO, D. (ed) *Las áreas suburbanas en la ciudad histórica. Topografía, usos, función. Monografías de arqueología cordobesa 18*. Córdoba, pp. 363-396.

BRUNIQUER, E. G.(reimp. 1912-1916) *Ceremonial dels Magnífichs Consellers i regiment de la ciutat de Barcelona. 5 vols*. Barcelona.

CARANDINI, A. (1997) *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Barcelona

CARRERAS CANDI, F. (1916) *Geografia general de Catalunya. La ciutat de Barcelona*. Barcelona.

CRUELLS, J. HERNÁNDEZ-GUASCH, J et alii (2011) "Arquitectura civil i emfiteusi a la Barcelona tardomedieval o moderna: de sis cases al carrer Baix de Sant Pere al palau de la família dels Alòs (Marquesos de Puertonuevo). *IV Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya. Tarragona, del 10 al 13 de juny de 2010*. Tarragona, pp. 299-309.

GALERA, M. ROCA, F. TARRAGÓ, S. (1982) *Atles de Barcelona. Segle XVI-XX*. COAC, Barcelona.

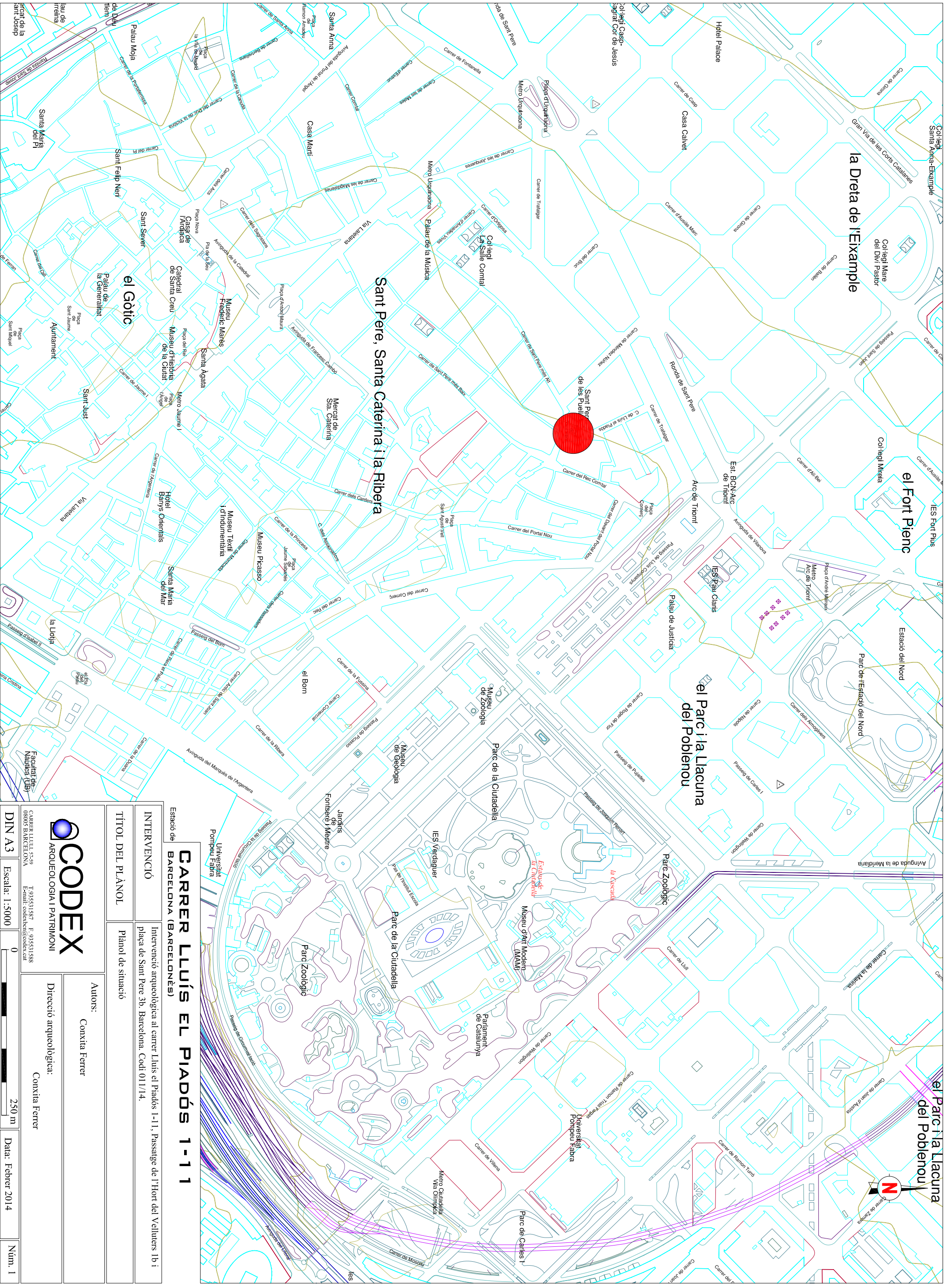
GARCIA ESPUCHE, A. GUARDIA BASSOLS, M. (1986) "Espai i societat a la Barcelona pre-industrial". *Curs d'Història de Catalunya*, 9. Ajuntament de Barcelona.

SOBERON RODRIGUEZ, M. (2014): Informe de la intervenció preliminar al carrer del Rec Comtal 17-19 / Passatge de Sant Benet, 12. Barcelona (Barcelonès). 079/13. Inèdit.

TRIAIY OLIVES, V. (2010) "Carrer de les Basses de Sant Pere, 3. Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona, 2010" MUHBA, Barcelona, pp. 19-20.

PLANIMETRIA

- 1.- Plànol de situació de la intervenció, a escala 1:5.000.
- 2.- Plànol de situació del retall de l'arbre a escala 1:500.

Estació de
CARRER LLUÍS EL PIADÓS 1-11
 BARCELONA (BARCELONÈS)

INTERVENCIÓ
 Intervenció arqueològica al carrer Lluís el Piadós 1-11, Passatge de l'Hort del Velluters 1b i plaça de Sant Pere 3b, Barcelona. Codi 011/14.

TÍTOL DEL PLÀNOL
 Plànol de situació

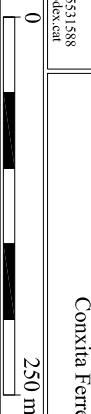
Autors:
 Conxita Ferrer

Direcció arqueològica:
 Conxita Ferrer

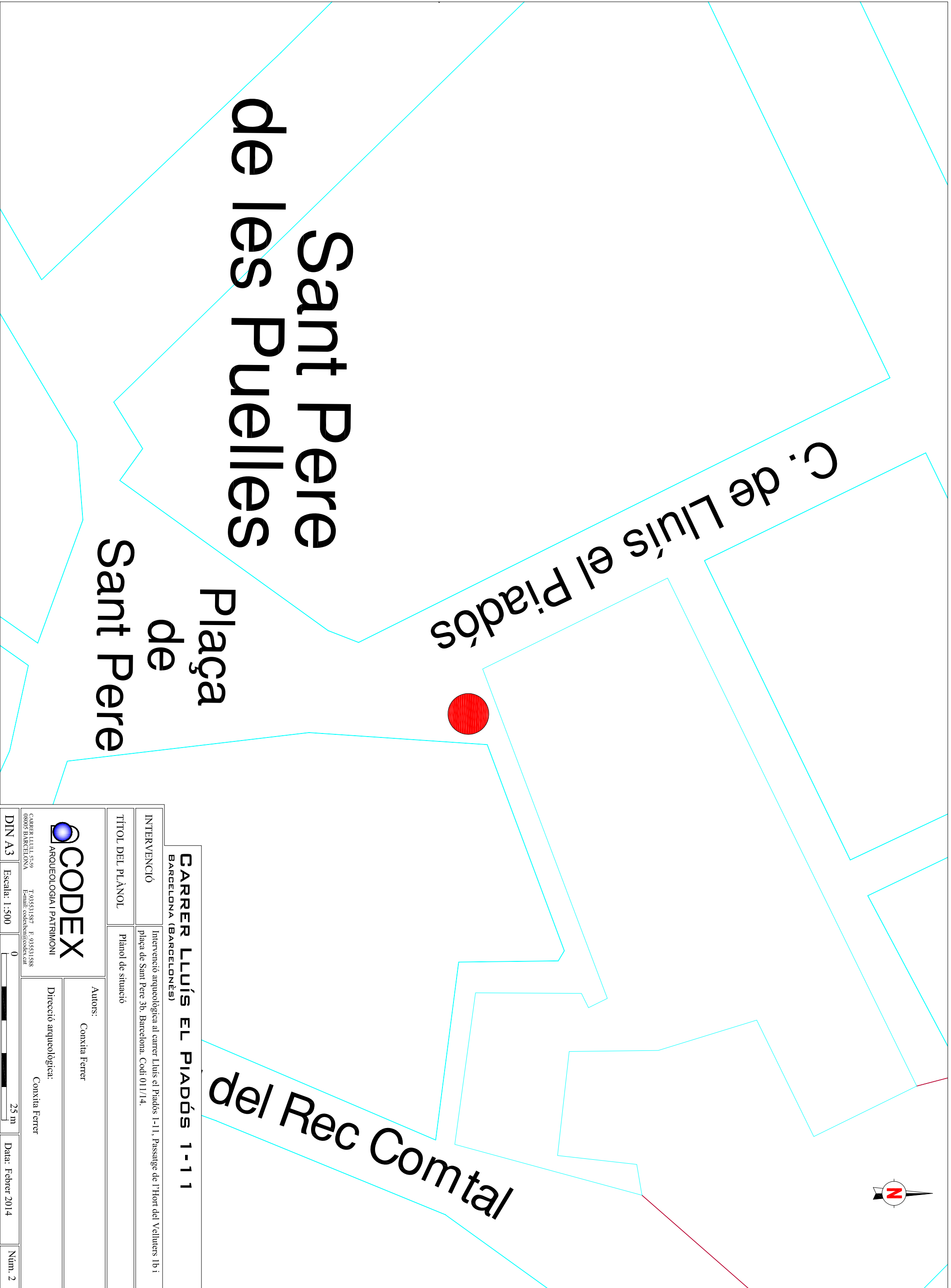
CARRER LLUÍS 7-9-9
 08005 BARCELONA
 T: 935531587 E: 935531588
 Email: coddex@coddex.cat

DIN A3 Escala: 1:5000

Data: Febrer 2014

Núm. 1

Sant Pere de les Puelles

Plaça
de
Sant Pere

C. de Lluís el Piadós

del Rec Comtal

CARRER LLUÍS EL PIADÓS 1-11 BARCELONA (BARCELONÈS)

INTERVENCIÓ
Intervenció arqueològica al carrer Lluís el Piadós 1-11, Passatge de l'Hort del Velluters 1b i
plaça de Sant Pere 3b, Barcelona. Codi 0111/14.

TÍTOL DEL PLÀNOL
Plànol de situació

Autors:
Conxita Ferrer

Direcció arqueològica:
Conxita Ferrer

OCODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

CARRER LLUÍS 7-29 T. 935531187 F. 935531188
08005 BARCELONA Email: codexnet@codex.cat

DIN A3 Escala: 1:500

0 25 m

Data: Febrer 2014

Núm. 2

INVENTARI FOTOGRÀFIC

NÚMERO	DESCRIPCIÓ
011-14-1	Pla general de la situació del retall per tal de plantar un arbre.
011-14-2	Detall de la realització del retall, on s'aprecia l'únic estrat documentat
011-14-3	Detall de la realització del retall.
011-14-4	Detall del retall un cop finalitzat.
011-14-5	Detall del retall un cop finalitzat.
011-14-6	Detall del retall un cop finalitzat.
